

YÖNETMELİK

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığından:

ÇİFTLİK HAYVANLARININ REFAHINA İLİŞKİN YÖNETMELİK

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak, Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı; ürün ve hizmetinden yararlanan çiftlik hayvanlarının, gelişmesi, uyumu ve evcilleşme durumları ile fizyolojik, etolojik ihtiyaçları ve davranışları dikkate alınarak bakıldıkları ve yetiştirildikleri koşulların asgari standartlarını belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, çiftlik hayvanlarının refahlarının sağlanması ve hayvanların gereksiz yere ağrı, acı çekmelerine veya yaralanmalarına yol açacak koşulların önlenmesi için gerekli hükümleri kapsar.

(2) Bu Yönetmelik, yabani ortamlarda yaşayan hayvanları, yarışmalarda, gösterilerde, kültürel ya da sportif faaliyetlerde ya da organizasyonlarda kullanılması amaçlanan hayvanları, deney ya da laboratuvar hayvanlarını, herhangi bir omurgasız hayvanı, yumurtacı tavuk sayısı 350 adetten az olan işletmeler ile damızlık yumurtacı tavuk yetiştiriciliği yapan işletmelerde bulunan hayvanları kapsamaz.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik, 11/6/2010 tarihli ve 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununun 9 uncu maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Alternatif sistem: Tüm kafesiz sistemleri,
- b) Altlık: Tavukların fizyolojik ve etolojik ihtiyaçlarını gidermelerine imkan veren ufalanabilir uygun bir materyali,
- c) Bakanlık: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığını,
- ç) Bireysel bölme: Buzağıların bireysel olarak yetiştirilmesi için ayrılan bölmeyi,
- d) Buzağı: Sığır türünde altı aylığa kadar olan hayvanı,
- e) Çiftlik hayvanı: Ürününden ve hizmetinden yararlanmak üzere bakılan veya yetiştirilen hayvanı,
- f) İl/ilçe müdürlüğü: İl gıda, tarım ve hayvancılık müdürlükleri ile ilçe müdürlüklerini,
- g) İşletme: İçinde hayvanların yetiştirildiği veya muhafaza edildiği herhangi bir kuruluğu,
- ğ) Folluk: Zemini ağ şeklinde telden yapılmamış, tek veya bir grup tavuğun yumurtlaması için hazırlanmış

ayrı bir alan veya bölmeleri,

h) Hayvan sahibi veya bakıcısı: Hayvanların mülkiyetini haiz veya ücret karşılığında veya ücretsiz, muhafaza etmekle görevlendirilen, gerçek veya tüzel kişi veya kişileri,

ı) Kullanılabilir alan: En az 30 cm genişliğinde ve baş üstü boşluk alanı en az 45 cm olan ve zemin eğimi % 14'ü geçmeyen alanı (Folluk alanları kullanılabilir alanlar olarak değerlendirilemezler.),

i) Resmi veteriner hekim: Bakanlık adına görev yapan Bakanlık personeli veteriner hekimi,

j) Yetkilendirilmiş veteriner hekim: Bakanlıkta görevli veteriner hekimler dışında, verilecek resmî görevleri yürütmek üzere Bakanlık tarafından yetki verilen veteriner hekimi,

k) Yetkili otorite: İl/ilçe müdürlüğünü,

l) Yumurtacı tavuk: Kuluçka amacıyla olmayan; yumurtaların ticari üretimi için yetiştirilen ve yumurtlama olgunluğuna ulaşmış Gallus gallus türündeki kanatlıları,

m) Zenginleştirilmiş kafes sistemi: Zenginleştirilmiş kafes sistemleri ile ilgili uygulanacak hükümlerde geçen ve bir altlık alanı, follukları ve tünekleri tarif eden bir kafes sistemini,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

Uygulama esasları

MADDE 5 – (1) Bakanlık, hayvanların refahının sağlanması ve gereksiz yere acı ve ızdırıp çekmelerine ya da yaralanmalarına neden olacak koşulların önlenmesi için gerekli hükümleri belirler.

(2) Çiftlik hayvanlarının, gelişme evresi ile fizyolojik, etolojik ihtiyaçları ve davranışları dikkate alınarak yetiştirildikleri veya bakıldıkları koşullar, bu Yönetmelikte belirlenen hükümlere uygun olarak sağlanır.

(3) Yetkili otorite, bu Yönetmelik hükümlerine uyulmasını sağlamak için denetim yapmaya ve yaptırmaya yetkilidir. Söz konusu denetimler, farklı amaçlar için yapılan kontroller sırasında da yürütülebilir. Her yıl yetkili otorite tarafından toplanan EK – 1’de yer alan bilgiler yıllık rapor haline getirilerek Bakanlığa gönderilir.

Personel

MADDE 6 – (1) Çiftlik hayvanlarının bakımı, uygun kabiliyet, bilgi ve mesleki yeterliliğe sahip yeterli sayıda personel tarafından gerçekleştirilir.

(2) Bakanlık, hayvanların bakımından sorumlu olan bakıcı ile işletme sorumlularına hayvan refahı konularında eğitim kursları verilmesini temin eder.

Kontrol

MADDE 7 – (1) Hayvan sahibi veya bakıcısı tarafından sıklıkla dikkat edilmesinin gerekli olduğu yetiştirme sistemlerinde barındırılan çiftlik hayvanları, refahlarının sağlanması için, günde en az bir kere kontrol edilir. Bunun dışındaki sistemlerde bakılan ve yetiştirilen çiftlik hayvanları ise herhangi bir mental veya fiziksel acıdan kaynaklanan olumsuzluğun önlenmesi için yeterli olacak aralıklarla kontrol edilir.

(2) Çiftlik hayvanları için, herhangi bir zamanda kontrol edilebilmelerine imkan tanıyan sabit ya da taşınabilir

yeterli düzeyde aydınlatma sağlanır.

(3) Hasta ya da yaralı olabilecek herhangi bir çiftlik hayvanının gecikmeksizin uygun bir şekilde bakımı yapılır ve söz konusu bakıma cevap vermeyen herhangi bir hayvan ile ilgili olarak, bir an evvel, veteriner hekime başvurulur. Gerekli olması durumunda, hasta ya da yaralı hayvanlar kuru, rahat altlığı olan uygun bir ayrı bölmede izole edilir.

Kayıtların tutulması

MADDE 8 – (1) Çiftlik hayvanlarının sahipleri ya da bakıcıları, çiftlik hayvanlarının bulunduğu işletmelerde hayvanlara uygulanan tüm tedavi ile her kontrolde tespit edilen ölüm sayılarına ilişkin kayıtlar tutar.

(2) Söz konusu kayıtlar en az beş yıl saklanır, denetim sırasında veya yetkili kurumlarca talep edilmesi durumunda kullanıma açık tutulur.

Hareket özgürlüğü

MADDE 9 – (1) Çiftlik hayvanlarının hareket özgürlüğü, hayvanın türünü dikkate alarak ve edinilen tecrübeye ve bilimsel bilgilere uygun olarak, hayvanda gereksiz yere acı veya yaralanmaya neden olacak şekilde kısıtlanmaz.

(2) Çiftlik hayvanlarının devamlı veya düzenli aralıklarla bağlanması ya da hareketinin kısıtlanmasının söz konusu olduğu durumlarda, hayvanın fizyolojik ve etolojik ihtiyaçlarına uygun yeterli bir alan sağlanır.

İşletmeler ve işletme içi düzenlemeler

MADDE 10 – (1) İşletmelerin inşası için kullanılan malzeme ve özellikle hayvanların temasta bulunabileceği donanımı içeren bölmeler hayvanlara zarar vermeyecek şekilde ve tam olarak temizlenmeye ve dezenfekte edilmeye elverişli olur.

(2) Çiftlik hayvanlarının yaşadığı bölümler herhangi bir zorluk olmadan yatabileceği, dinlenebileceği, ayağa kalkabileceği, dışkı ve idrar yapabileceği bir şekilde inşa edilir.

(3) Çiftlik hayvanlarının bulunduğu işletmeler, alet ve donanım çapraz bulaşmayı ve hastalık taşıyıcı organizmaların oluşmasını engellemek amacıyla, düzgün bir şekilde temizlenip dezenfekte edilir. Dışkı, idrar ve yem artıkları ile saçılmış yemler kokuyu asgariye indirmek, sinek veya kemirgenler için cazip olmasını engellemek amacıyla gerekli sıklıklarda temizlenir.

(4) Çiftlik hayvanlarının emniyeti için yapılan işletme içi düzenlemeler ve tesisatlar, hayvanlarda yaralanmaya veya acı çekmelerine sebep olabilecek herhangi bir keskin kenar ya da çıkıntılar olmayacak şekilde inşa edilir. Zemin sert, düz ve dayanıklı yüzeyden yapılmış ve yaralanmaları engellemek üzere, kaygan olmayacak şekilde, hayvanların boyutu ve ağırlığına uygun olmak zorundadır. Yatma alanının rahat ve temiz olması gerekir. Hayvanların tür ve yaşlarına uygun altlıklar temin edilir.

(5) İşletme binaların yalıtım, ısıtma ve havalandırması; hava dolaşımı, toz seviyeleri, sıcaklık, göreceli hava rutubeti ve gaz konsantrasyonları hayvanlar için zararlı olmayan sınırlar içerisinde tutulur.

(6) İşletme binalarında barındırılan hayvanlar, sürekli karanlık ya da yapay aydınlatmada, yeterli dinlenme süresi verilmeden bulundurulamaz. Davranış ve fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamak üzere, farklı iklim şartları için uygun doğal ya da suni aydınlatmaya imkan tanıyan tertibat düzenlenir. Mevcut doğal ışığın hayvanın fizyolojik ve etolojik ihtiyaçlarının karşılanmasında yetersiz olması durumunda, en azından doğal ışık süresine eşdeğer bir süre için uygun olan 8 saatlik suni aydınlatma sağlanır.

İşletme binalarında barındırılmayan çiftlik hayvanları

MADDE 11 – (1) İşletme binalarında barındırılmayan çiftlik hayvanları mümkün ve gerekli olması durumunda, olumsuz hava koşullarından, yırtıcı hayvanlardan ve sağlıkları için risk teşkil eden unsurlardan korunur ve günde en az bir kere kontrol edilir.

Otomatik ya da mekanik donanımlar

MADDE 12 – (1) Çiftlik hayvanlarının sağlığı ve refahı için gerekli olan tüm otomatik ve mekanik donanımlar günde en az bir kere kontrol edilir. Sorunların tespit edilmesi durumunda, bunlar derhal giderilir, hayvanların sağlığının ve refahının güvenceye alınması için sorun giderilene kadar, özellikle alternatif besleme metotları kullanılarak ve yeterli bir ortam sağlanmak üzere, uygun önlemler alınır.

(2) Yapay bir havalandırma sisteminin kullanıldığı durumlarda; sistemin bozulması durumunda, hayvanların sağlığının ve refahının korunması için yeterli düzeyde havanın yenilenmesini temin edecek bir destekleyici sistem kurulur ve bozulma ile ilgili olarak hayvanların bakıcısını uyarmak üzere bir alarm sistemi temin edilir. Alarm sistemi düzenli aralıklarla test edilir.

Yem, su ve diğer maddeler

MADDE 13 – (1) Çiftlik hayvanları sağlıklarının sürdürülmesi ve besin ihtiyaçlarının karşılanması için yeterli miktarlarda ve yaşlarına, ağırlıklarına, davranışlarına ve fizyolojik ihtiyaçlarına göre uyarlanmış uygun bir yemle beslenir. Hiç bir hayvana gereksiz yere acı çekmelerine ya da yaralanmalarına yol açabilecek şekilde ve her türlü maddeyi ihtiva eden gıdalar ya da sıvı verilmez.

(2) Tüm hayvanların, fizyolojik ihtiyaçlarına uygun olan aralıklarda yeme erişebilme imkanı sağlanır.

(3) Tüm hayvanların yeterli miktarlarda, taze suya erişimi sağlanarak günlük sıvı alımı ihtiyaçları giderilir.

(4) Beslenme ve içme suyu donanımı, gıdanın ve suyun kontamine olmasını engelleyecek ve hayvanlar arasındaki rekabetin zararlı etkilerini asgariye indirgeyecek şekilde tasarlanır, inşa edilir ve yerleştirilir.

(5) Tedavi, koruma ya da zooteknik tedavi amacıyla Bakanlıkça kullanımına izin verilen maddeler dışında, hayvanlara bilimsel çalışmalar ya da edinilen tecrübe ile söz konusu maddenin etkisinin hayvanın sağlığı ya da refahına zararlı olmadığı gösterilmedikçe herhangi bir başka madde uygulanmaz.

Yasak müdahaleler

MADDE 14 – (1) Tedavi amaçlı olmayan müdahaleler yasaktır.

(2) Yetkili otorite, tüy yolma veya kanibalizmin engellenmesinin diğer yöntemlerle mümkün olmadığı durumlarda, eğitimli personel tarafından yapılması şartıyla on günden küçük olan Gallus gallus türü yumurtacı tavuk amaçlı civcivlerin gagalarının kesilmesine izin verir.

Üreme usulleri

MADDE 15 – (1) Çiftlik hayvanlarında acı ya da yaralanmaya neden olan ya da neden olması muhtemel üreme prosedürleri uygulanmaz.

(2) Bir hayvan genotipi ve fenotipi gereği sağlığına ve refahına zarar verilmemesi şartıyla bakılabilir veya yetiştirilebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yumurtacı Tavukların Korunması ile İlgili Hükümler

Kayıt ve işletme numarası

MADDE 16 – (1) Bakanlık, tüm yetiştirme sistemlerindeki işletmelerin kayıt altına alınmasını ve insan tüketimi için pazara sürülen yumurtaların izlenebilirliği için her birine ayırt edici numara verilmesini temin eder.

Denetim

MADDE 17 – (1) Farklı amaçlar için yapılan kontroller sırasında yürütülecek denetimler, her yıl kullanılan farklı yetiştiricilik sistemlerini istatistiki olarak temsil eden örnekleri kapsar.

Gürültü seviyesi

MADDE 18 – (1) Gürültü seviyesi asgariye indirilir. Sürekli ya da ani gürültülerden kaçınılır. Havalandırma fanları, yem makineleri ya da diğer ekipman mümkün olan en az gürültüyü oluşturacak şekilde inşa edilir, yerleştirilir, çalıştırılır ve bakımı yapılır.

Aydınlatma

MADDE 19 – (1) Tüm binalarda, tavukların birbirlerini görmelerine, açıkça görsel olarak etraflarını araştırabilmelerine ve doğal davranışlarına imkan tanıyacak yeterlilikte aydınlatma seviyesi sağlanır. Doğal aydınlatmanın olması durumunda, kümeste pencereler ışığın eşit bir şekilde dağıtılmasına imkan verecek şekilde düzenlenir.

(2) Adaptasyonun ilk günlerinden sonra, aydınlatma saatleri sağlık ve davranışsal problemleri engelleyecek şekilde ayarlanır. Aynı zamanda aydınlatma saatleri 24 saatlik bir ritmi takip eder ve yaklaşık bir günün 8 saatinden az olmamak üzere, tavukların dinlenebilmeleri, immedepresyon ve göz anomalilerinin engellenmesi için yeterli bir süre için kesintisiz karanlık sağlanır. Işıklar kapatıldığında, tavuklara rahatsızlık vermeden ve yaralanmaya neden olmadan yerleşmelerine imkan tanıyan yeterli bir süre için bir alacakaranlık sağlanır.

Temizlik ve dezenfeksiyon

MADDE 20 – (1) Kümes bölümleri, ekipman ve aletler düzenli aralıklarla ve boşaltmadan sonra yeni bir tavuk grubunun girmesinden önce tamamen temizlenir ve dezenfekte edilir. Kafeslerin dolu olduğu durumlarda, yüzeyler ve tüm ekipman yeterince temiz tutulur.

(2) Dışkılar gerekli olduğu ölçüde sık sık uzaklaştırılır ve ölen tavuklar her gün uzaklaştırılarak usulüne uygun şekilde imha edilir.

Kafesler

MADDE 21 – (1) Kafesler tavukların kaçmasını önleyecek şekilde tasarlanır.

(2) İki ya da daha fazla katlı kafeslerden oluşan yerleşimlerde, tüm kafeslerin zorluk çekilmeden kontrol edilmesine ve tavukların çıkartılmasının kolaylaştırılmasına imkan tanıyan önlemler alınır veya buna uygun araçlarla donatılır.

(3) Kafes kapakları yetişkin bir tavuğun gereksiz yere acı çekmesine ya da yaralanmasına neden olmayacak şekilde çıkarılmasına imkan verecek boyutlarda ve tasarımı yapılır.

İlave sistemler

MADDE 22 – (1) Yumurtacı tavuk sahipleri ya da bakıcıları ilave olarak aşağıda bahsi geçen sistemlerin her birine özel olan şartları uygular. Bu sistemler;

- a) Alternatif sistemler için uygulanacak hükümler,
- b) Zenginleştirilmemiş kafes sistemleri ile ilgili uygulanacak hükümler,
- c) Zenginleştirilmiş kafes sistemleri ile ilgili uygulanacak hükümler.

Alternatif sistemler için uygulanacak hükümler

MADDE 23 – (1) Bu bölümde bahsi geçen tüm üretim sistemleri en az aşağıda verilen koşulları sağlayacak şekilde tasarlanır.

- a) Her tavuk için en az 10 cm ayrılması şartıyla ya doğrusal bir yemlik ya da her tavuk için asgari 4 cm ayrılması şartıyla dairesel yemlik,
  - b) Her tavuk için en az 2,5 cm ayrılması şartıyla ya doğrusal suluk ya da her tavuk için asgari 1 cm ayrılması şartıyla dairesel suluklar, buna ilaveten, damlama aletlerinin ya da su kaplarının kullanılması durumunda, her 10 tavuk için en az bir damlama aleti ya da su kabı ayrılır. Her tavuğun erişimi kapsamında en az iki su kabı ya da damlama aletinin olması gerekir.
  - c) Her yedi tavuk için en az bir folluk temin edilir. Grup folluklarının kullanılması durumunda, azami 120 tavuk için en az 1 m2 folluk alanı ayrılır.
  - ç) Her tavuk için en az 15 cm keskin kenarı olmayan yeterli sayıda tünek ayrılır. Tünekler altlığın üzerine yerleştirilmez ve tünekler arasındaki yatay mesafe en az 30 cm ve tünek ile duvar arasındaki yatay mesafe de en az 20 cm dir.
  - d) Altlıklı alan her tavuk için en az 250 cm²'dir ve zemin yüzeyinin en az üçtebiri altlıklıdır.
- (2) Tesisin zeminleri her ayağın pençelerinin öne bakan bölümlerini destekleyecek şekilde inşa edilir.
- (3) Bu maddenin birinci ve ikinci fıkralarında ortaya konulan hükümlere ilaveten,
- a) Farklı seviyeler arasında yumurtacı tavukların serbestçe hareket edebildiği büyütme sistemlerinin kullanıldığı durumlarda;
    - 1) Dört kattan daha fazla kat olamaz.
    - 2) Katlar arası boşluk en az 45 cm olur.
    - 3) Sulama ve yemleme tertibatı tüm tavukların erişiminin olabileceği bir şekilde dağıtılır.
    - 4) Katlar, aşağıdaki katlara damlaların düşmesini engelleyecek bir şekilde düzenlenir.
  - b) Yumurtacı tavukların açık dolaşıma erişiminin olması durumunda;
    - 1) Dış alana doğrudan geçiş veren birkaç adet çıkış deliği olur. Bu deliklerin boyutları en az 35 cm yükseklikte ve 40 cm genişliğindedir ve binanın tüm uzunluğu boyunca yerleştirilir. Her halükarda, 1.000 tavuktan oluşan bir grup için 200 cm büyüklüğünde toplam çıkış sağlanır.
    - 2) Açık dolaşım alanları aşağıdaki gibidir:
      - a) Her m2 ye düşen tavuk sayısına uygun bir büyüklükte ve herhangi bir ciddi toprak kontaminasyonunu engellemek üzere uygun bir zemin yapısındadır.

b) Sert hava koşullarından ve yırtıcı hayvanlardan korunması sağlanır ve tavukların her zaman suya erişimi sağlanır.

(4) Her m2 kullanılabilir alan için sürü yoğunluğu dokuz tavuğu geçmez. Ancak, kullanılabilir alanın, kullanılabilir zemin yüzeyine eşit olması durumunda, bu Yönetmeliğin yayım tarihinden önce kurulmuş işletmeler için kullanılabilir her m2 alan için besi yoğunluğu on iki tavuk olabilir.

Zenginleştirilmemiş kafes sistemleri ile ilgili uygulanacak hükümler

MADDE 24 – (1) Bu bölümde bahsi geçen tüm kafes sistemleri en az aşağıda verilen koşulları karşılar:

a) Her bir yumurtacı tavuk için, en azından yatay şekilde ölçülen 550 cm² lik serbest kullanım alanı temin edilir. Bu alan, sabit veya sabit olmayan ekipmanla kısıtlanmaz.

b) Kısıtlama olmadan kullanılacak bir yemlik temin edilir. Yemliğin uzunluğu en az kafesteki tavuk sayısı X 10 cm dir.

c) Damlama aletlerinin veya su kaplarının temin edilmediği durumlarda, her kafeste (b) bendinde bahsi geçen yemlik ile aynı uzunlukta olan sürekli bir suluğun sağlanması gerekir. Sulama noktaları tesis edildiğinde her bir tavuğun ulaşabileceği en az iki damlama aleti ya da en az iki su kabı temin edilir.

ç) Kafesler, kafes alanının en az % 65'inin üzerinde, en az 40 cm yüksekliğinde olup hiç bir noktada 35 cm' den daha alçak olamaz.

d) Kafeslerin zeminleri her ayağın öne bakan bölümlerini destekleyecek şekilde inşa edilir. Zemin eğimi % 14 veya 8°'yi geçmez. Dikdörtgen gözenekli tellerin dışında zeminler kullanılması durumunda, daha yüksek eğimlere izin verilebilir.

e) Kafeslere, uygun turnak aşındırıcı araçlar yerleştirilir.

Zenginleştirilmiş kafes sistemleri ile ilgili uygulanacak hükümler

MADDE 25 – (1) Bu bölümde bahsi geçen tüm kafesler en az aşağıda belirtilen koşulları karşılar:

a) Yumurtacı tavuklara aşağıdaki imkanlar sağlanır.

1) Her tavuk için ayrılan en az 750 cm² kafes alanının 600 cm²'si kullanılabilir alan olur. Kafeslerde kullanım alanı dışındaki alanlar en az 20 cm yüksekliğinde olup hiçbir kafesin toplam alanı 2000 cm²'den az olamaz,

2) Bir folluk,

3) Gagalama ve eşelenmenin mümkün olduğu altlık,

4) Her tavuk için en az 15 cm uzunluğunda uygun tünekler,

temin edilir.

b) Kısıtlama olmadan kullanabilecekleri bir yemlik temin edilir. Yemliğin uzunluğu en az kafesteki tavuk sayısı X 12 cm dir.

c) Her kafeste grup büyüklüğüne uygun bir içme suyu sistemi olur. Damlama aleti ya da su kapları kullanıldığında, her tavuğun erişebileceği en az iki damlama aleti ya da en az iki su kabı temin edilir.

ç) Tavukların kontrolü ile kafeslere doldurulması ve boşaltılması işlemlerini kolaylaştırmak için, kafes katları arasında en az 90 cm genişliğinde koridorlar olur ve kafeslerin tabanı ile bina zeminini arasında en az 35 cm

genişliğinde bir boşluk bırakılır.

d) Kafeslere, uygun tırnak aşındırıcı araçlar yerleştirilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Buzağuların Korunması ile İlgili Standartlar

Beslenme

MADDE 26 – (1) Yeni doğan buzağuların doğumdan hemen sonra ve/veya en geç ilk altı saat içerisinde kolostrum almaları gerekir.

(2) Tüm buzağular günde en az iki kere beslenir.

(3) Buzağuların gıdaları asgari 4,5 mmol/litre düzeyinde ortalama kan hemoglobini temin etmek üzere yeterli ölçüde demir ihtiva eden ve iki haftadan büyük her buzağı için, yaşları sekiz ila yirminci haftalar arasında iken, günlük miktarı en az 50 g dan 250 g'a arttırılacak şekilde, lifli gıdadan oluşan bir günlük rasyon verilir. Buzağulara ağızlık takılmaz.

(4) Buzağuların gruplar halinde barındırıldığı ve otomatik bir besleme sistemi ile beslenmedikleri durumlarda, her buzağının aynı anda gıdaya erişmesi temin edilir.

Elektrik donanımı

MADDE 27 – (1) Elektrikli çitlerin kullanılması veya ahırda diğer elektrik ekipmanının bulundurulması halinde, donanım buzağulara elektrik şoku vermeyecek şekilde düzenlenir.

Hayvanların bağlanması

MADDE 28 – (1) Hayvanlar yaralanmaya yol açmayacak, düzenli aralıklarla muayene edilebilecek ve rahat bir sıklığı temin edecek şekilde bağlanır. Her bağ, hayvanın hareket etmesine olanak verecek, boğulma ve yaralanma riskini engelleyecek şekilde tasarlanır.

Kurulmuş veya yeni kurulacak olan işletmeler ile ilgili hususlar

MADDE 29 – (1) Sekiz haftalıktan büyük olan buzağular, sağlığı ya da davranışları nedeniyle tedavi görmesinin gerekli olduğu bir veteriner hekim tarafından onaylanmadıkça, bireysel bölmelerde barındırılmaz.

(2) Gruplar halinde barındırılan buzağularda, her buzağı için ayrılan kullanım alanı, canlı ağırlığı 150 kilogramdan düşük olan her buzağı için en az 1,5 m²'ye, canlı ağırlığı 150 – 220 kilogram olan buzağular için en az 1,7 m²'ye ve canlı ağırlığı 220 kilogram ve daha fazla olan buzağular için en az 1,8 m²'ye eşittir. Ancak bu fıkranın hükümleri aşağıdaki durumlarda uygulanmaz.

a) Altıdan daha az sayıda buzağısı olan işletmelerde,

b) Annelerini emmesi için tutulan buzağularda.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Saklı hükümler

MADDE 30 – (1) 24/6/2004 tarihli ve 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu hükümleri saklıdır.

İdari yaptırımlar

MADDE 31 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerine aykırı davrananlar hakkında 5996 sayılı Kanunun ilgili hükümlerine göre idari yaptırımlar uygulanır.

Mevcut işletmelere ilişkin geçici hükümler

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Yönetmelik hükümleri kapsamında halihazırda çalışmakta olan işletmelerde; 24 üncü maddede zenginleştirilmemiş kafes sistemleri ile yapılan yetiştiricilikte uygulanacak hükümler başlığı altında bahsi geçen büyütme kafeslerinin kullanımı 1/1/2015 tarihinden itibaren yasaklanır.

Yürürlük

MADDE 32 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 33 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı yürütür.